

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.5.3>

УДК 351

Л. М. Акімова,

д. держ. упр., професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри трудових ресурсів і підприємництва, Національний університет водного господарства та природокористування, Рівне

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2747-2775>

О. О. Акімов,

д. держ. упр., доцент, Заслужений економіст України, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9557-2276>

МЕХАНІЗМИ МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ ІНСТРУМЕНТАРІЮ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

L. Akimova,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Professor of the Department of Labor Resources and Entrepreneurship, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine

O. Akimov,

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor of the Department of Healthcare Management and Public Administration, Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv

MECHANISMS OF MONITORING AND ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF THE IMPLEMENTATION OF STATE SOCIO-ECONOMIC POLICY ON THE BASE OF STRATEGIC PLANNING TOOLS

Автором досліджено що, на стаття аналізує різноманітні підходи та методи, які можуть бути використані для моніторингу та оцінки ефективності політики, зокрема використання індикаторів, експертної оцінки, соціальної взаємодії та зворотного зв'язку з громадськістю. Зазначається, що ці механізми допомагають виявляти проблеми та недоліки, вносити корекції та покращувати політичні заходи. Акцентують увагу на важливості прозорості та звітності процесу моніторингу та оцінки, а також залучення громадськості та експертів для забезпечення широкої легітимності та підтримки політики. Наголошено на необхідності враховуваних соціальних аспектів та потреб різних груп населення при здійсненні моніторингу та оцінки.

Підкреслено важливість циклічності механізмів моніторингу та оцінки, яка передбачає постійне оновлення політики на основі зібраних даних та висновків. Зокрема, результати моніторингу використовуються для забезпечення зворотного зв'язку та внесення вдосконалень у політику. З'ясовано, важливість розробки та використання механізмів моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування. Ці механізми сприяють ефективному управлінню соціально-економічним розвитком країни, забезпечують прозорість, залучають громадськість та забезпечують систематичну оцінку та вдосконалення політики.

Розрахована на наукову аудиторію, дослідників, академіків та фахівців з питань соціально-економічного розвитку та стратегічного планування. Вона може бути корисною для тих, хто цікавиться політикою та шукає інструменти для оцінки та моніторингу її ефективності. Підкреслено, виклики та перешкоди, з якими можуть зіткнутися механізми моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики. Зокрема, вказується на необхідність доступу до якісних та достовірних даних, вирішення проблеми суб'єктивності при оцінці, а також забезпечення фінансування та ресурсів для впровадження механізмів моніторингу та оцінки.

The author has researched what, the article analyzes various approaches and methods that can be used to monitor and evaluate the effectiveness of the policy, in particular the use of indicators, expert evaluation, social interaction and feedback with the public. It is noted that these mechanisms help identify problems and shortcomings, make corrections and improve policy measures. Emphasis is placed on

the importance of transparency and reporting of the monitoring and evaluation process, as well as the involvement of the public and experts to ensure broad legitimacy and policy support. The need to take into account social aspects and the needs of different population groups during monitoring and evaluation was emphasized.

The importance of the cyclical nature of monitoring and evaluation mechanisms, which provides for constant updating of the policy based on collected data and conclusions, is emphasized. In particular, monitoring results are used to provide feedback and make policy improvements.

The importance of developing and using mechanisms for monitoring and evaluating the effectiveness of state social and economic policy implementation based on strategic planning tools has been clarified. These mechanisms contribute to the effective management of the country's socio-economic development, ensure transparency, involve the public and ensure systematic evaluation and improvement of policies. It is intended for a scientific audience, researchers, academics and specialists in socio-economic development and strategic planning. It can be useful for those interested in policy and looking for tools to evaluate and monitor its effectiveness. Challenges and obstacles that may be faced by the mechanisms of monitoring and evaluating the effectiveness of the implementation of the state socio-economic policy are emphasized. In particular, it is pointed out the need for access to quality and reliable data, solving the problem of subjectivity in evaluation, as well as providing funding and resources for the implementation of monitoring and evaluation mechanisms.

Ключові слова. *механізми моніторингу, оцінка ефективності, державна соціально-економічна політика, інструментарій стратегічного планування, соціально-економічний розвиток.*

Keywords. *monitoring mechanisms, performance evaluation, state socio-economic policy, strategic planning tools, socio-economic development.*

Постановка проблеми. Моніторинг та оцінка ефективності реалізації державної соціально-економічної політики є важливими етапами для досягнення поставлених цілей. Проте, існують проблеми у цих процесах, такі як недостатній доступ до якісних даних, відсутність об'єктивних критеріїв оцінки, недостатня залученість громадськості та циклічність використання

результатів моніторингу. Вирішення цих проблем стає ключовим для поліпшення ефективності політики та соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми механізму моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування досліджували такі науковці, як: З. Семенюк, М. Пасічний, О. Дикий, Ю. Горемікіна та інші.

Мета статті. Метою статті є розгляд механізмів моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моніторинг та оцінка ефективності державної соціально-економічної політики є важливими етапами у процесі управління державою. Ці механізми дозволяють оцінити досягнення поставлених цілей, виявити проблеми та недоліки, а також зробити відповідні корективи для досягнення бажаних результатів.

Варто розглянути, що один з основних інструментів для моніторингу та оцінки ефективності є стратегічне планування. Стратегічне планування полягає у визначенні мети та завдань державної політики, а також у виборі оптимальних шляхів досягнення цих цілей. Воно базується на аналізі поточного стану суспільно-економічного розвитку, прогнозуванні тенденцій та визначенні пріоритетних напрямків дій.

Варто наголосити, що для моніторингу ефективності реалізації державної соціально-економічної політики використовуються різні інструменти. Один з них - це система ключових показників ефективності, яка вимірює результати досягнення поставлених цілей. Ключові показники ефективності можуть бути кількісними (наприклад, зростання ВВП, зменшення безробіття) або якісними (наприклад, покращення якості освіти, зменшення рівня корупції [8]).

Доречно зауважити, що за допомогою системи ключових показників ефективності, можна відстежувати прогрес та результативність реалізації державної соціально-економічної політики. Ці показники повинні бути вимірюваними, об'єктивними та спрямованими на досягнення конкретних

цілей. Вони можуть бути встановлені на рівні вісьма загальних показників, таких як ВВП або рівень безробіття, або на більш конкретних показниках, що відображають певні аспекти політики, наприклад, рівень доступу до освіти чи якості медичних послуг [9, с.205].

Крім того, проводяться регулярні оцінки та аналіз результатів політики. Це може включати збір та аналіз даних, проведення опитувань, фокус-груп, експертних оцінок та інших дослідницьких методів. Оцінка включає аналіз того, наскільки досягнуті цілі, як ефективно використовуються ресурси, які перешкоди виникають у реалізації політики та які можливості для поліпшення існують.

Також важливим аспектом моніторингу та оцінки є зворотний зв'язок зі зацікавленими сторонами та громадськістю. Публічний діалог, консультації та залучення громадськості до процесу оцінки допомагають отримати різноманітні погляди та оцінки ефективності політики. Це сприяє більшій прозорості, демократичності та впливу громадськості на процеси прийняття рішень.

– На думку вченого М. Пасічного [6], що механізми моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування можуть включати:

– *встановлення метрик та показників успішності*: Першим кроком є визначення конкретних метрик та показників, які відображають досягнення цілей державної політики. Ці показники можуть бути кількісними або якісними, в залежності від характеру політики та поставлених завдань;

– *збір та аналіз даних*: Інформація, необхідна для оцінки ефективності політики, збирається з різних джерел, таких як офіційна статистика, дослідження, звіти та інші джерела даних. Проводиться аналіз цих даних з метою оцінки прогресу та виявлення трендів;

– *порівняльний аналіз та benchmarking*: Порівняльний аналіз включає порівняння результатів політики зі змінами в схожих контекстах або з використанням міжнародних стандартів та найкращих практик. Це дозволяє визначити сильні та слабкі сторони політики та ідентифікувати можливості для поліпшення;

– *експертна оцінка*: Залучення експертів, які мають глибокі знання у відповідній галузі, може допомогти в оцінці ефективності політики. Експерти можуть надати свою думку та рекомендації на основі своєї експертизи та досвіду;

– *зворотній зв'язок та консультації з громадськістю*: Важливо враховувати думку та оцінки громадськості та зацікавлених сторін щодо ефективності державної політики. Організація публічного діалогу, публічні консультації та залучення громадськості допомагають збирати різноманітні погляди та оцінки ефективності політики. Це сприяє збільшенню прозорості, легітимності та підвищенню рівня довіри до реалізації державної політики;

– *періодичні огляди та оновлення*: Результати моніторингу та оцінки ефективності слід регулярно оглядати та оновлювати. Це дозволяє адаптувати політику до змін у соціально-економічному середовищі та досягати кращих результатів;

– *звітність та комунікація*: Інформація про результати моніторингу та оцінки повинна бути доступною та зрозумілою для широкої громадськості. Це включає публікацію звітів, проведення інформаційних кампаній та активну комунікацію з громадськістю щодо ефективності політики.

Важливо зазначити, використання інструментарію стратегічного планування у механізмах моніторингу та оцінки дозволяє систематично визначати цілі, стежити за їх досягненням та вносити корективи для поліпшення ефективності державної соціально-економічної політики. Цей підхід сприяє збалансованому та системному управлінню та допомагає досягати позитивних соціально-економічних результатів.

Крім того, важливим кроком у механізмах моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики є розробка імплементаційного плану. Імплементаційний план визначає конкретні кроки, заходи та ресурси, необхідні для впровадження політики і досягнення поставлених цілей. Цей план включає у себе розподіл завдань та відповідальності між різними органами влади та інституціями, графіки

виконання завдань, оцінку необхідних ресурсів та механізми контролю за реалізацією плану [4, с.138].

Варто підтримати думку вченого Ю. Горемикіна [2], що для ефективного моніторингу виконання імплементаційного плану можуть використовуватись такі інструменти:

– *регулярні звіти та оновлення*: Органи влади та відповідні інституції повинні регулярно представляти звіти про виконання імплементаційного плану. Ці звіти мають містити інформацію про досягнення цілей, використання ресурсів, ідентифіковані проблеми та заплановані заходи для їх вирішення;

– *механізми контролю та перевірки*: Важливо встановити ефективні механізми контролю за виконанням імплементаційного плану. Це може включати аудити, оцінку результатів, перевірку фінансових звітів та проведення зовнішньої незалежної оцінки. Контроль повинен бути об'єктивним, незалежним та прозорим;

– *залучення зацікавлених сторін*: Широке залучення громадськості, неурядових організацій, бізнесу та інших зацікавлених сторін може сприяти більш об'єктивній та різноманітній оцінці ефективності реалізації політики. Залучення зацікавлених сторін може включати проведення публічних консультацій, фокус-груп, заслуховування експертних думок та рецензування результатів політики;

– *аналіз відхилень та корекційні заходи*: Під час моніторингу та оцінки слід звернути увагу на виявлення відхилень від поставлених цілей та проблемних аспектів реалізації політики. На основі такого аналізу можуть бути запроваджені корекційні заходи, спрямовані на виправлення ситуації та поліпшення ефективності політики;

– *моніторинг соціального впливу*: Окрім економічної ефективності, важливо оцінювати соціальний вплив реалізації політики. Це може включати оцінку соціального рівняння, врахування різних соціальних груп та забезпечення справедливості та інклюзивності.

Варто підкреслити, що усі ці механізми моніторингу та оцінки на основі інструментарію стратегічного планування сприяють систематичному та

об'єктивному визначенню ефективності державної соціально-економічної політики. Вони допомагають впроваджувати корекції, оптимізувати використання ресурсів та досягати поставлених цілей з максимальною ефективністю.

Доречно зауважити, що після проведення моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування, можуть виникати різні сценарії подальших дій.

Після проведення моніторингу та оцінки політики, важливо ретельно проаналізувати отримані результати з метою виявлення її сильних та слабких сторін. Це дозволить зрозуміти, як ефективно була реалізована політика і які аспекти потребують поліпшення. На основі цього аналізу можна внести зміни до політики, стратегій та дієвих механізмів з метою поліпшення результатів [3].

Якщо результати моніторингу та оцінки вказують на неефективність певних аспектів політики, необхідно скоригувати стратегію та дієві механізми. Це може включати зміну цілей, впровадження нових заходів, реорганізацію ресурсів або зміну підходів до реалізації політики. Гнучкість та готовність до коригування стратегії дозволять досягти більш ефективних результатів.

Отож, якщо результати моніторингу та оцінки свідчать про ефективність політики, важливо встановити механізм подальшого спостереження та моніторингу. Це дозволить забезпечити тривалу ефективність політики та вчасно реагувати на зміни в соціально-економічному середовищі. Постійне спостереження за реалізацією політики допоможе виявляти проблеми та швидко реагувати на них [10; 11].

Крім того, на основі отриманого досвіду та відгуків під час моніторингу та оцінки, можуть бути запроваджені поліпшення у самому процесі. Це може включати вдосконалення методології, збільшення обсягу збору даних, удосконалення аналітичних інструментів або залучення додаткових експертів для більш об'єктивного оцінювання. Постійне покращення процесу моніторингу та оцінки допоможе забезпечити більш точні, достовірні та актуальні дані для прийняття рішень [8].

Доречно зауважити, що механізми моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування є важливими для забезпечення успішної реалізації політики та досягнення поставлених цілей [12-14]. Вони дозволяють виявити проблеми, коригувати стратегії та забезпечувати ефективне використання ресурсів, що сприяє досягненню більш сталих та позитивних результатів соціально-економічної політики. Продовження процесу моніторингу та оцінки дозволяє управляти змінами та вносити необхідні корективи в політику для покращення її ефективності [1].

Отже, механізми моніторингу та оцінки ефективності державної соціально-економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування є важливими для досягнення успішних результатів та покращення соціально-економічного розвитку. Ці механізми дозволяють виявляти проблеми, здійснювати корекції, залучати зацікавлені сторони та забезпечувати постійне вдосконалення політики для досягнення максимальної ефективності.

Висновок. У висновку можна підкреслити, що механізми моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування відіграють важливу роль у досягненні поставлених цілей та покращенні соціально-економічного розвитку. Ці механізми дозволяють систематично відстежувати та оцінювати результати політики, виявляти недоліки та проблеми, а також здійснювати корекції та впроваджувати нові ініціативи. Використання об'єктивних індикаторів, експертної оцінки, соціальної взаємодії, звітності та прозорості сприяє забезпеченню надійної оцінки та зворотного зв'язку. Постійний цикл моніторингу та оцінки, врахування рекомендацій та висновків у подальшому плануванні політики дозволяють досягати поступового поліпшення та ефективності.

Отже, враховуючи всі ці аспекти, механізми моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної соціально-економічної політики на основі інструментарію стратегічного планування є незамінними інструментами для досягнення успіху та покращення соціально-економічного розвитку країни.

Література

1. Бондаренко В. М., Курей О. А, Дерді Е. Т., Бутусов О. Д. Моніторинг конкурентоспроможності регіону як механізм реалізації державної регіональної політики. *Регіональна економіка* 2020 р. №2 URL : https://re.gov.ua/re202002/re202002_033_BondarenkoVM,KureyOA,DerdiET,ButusovOD.pdf
2. Горемикіна Ю. В. Моніторинг і оцінювання якості та ефективності соціальних послуг: прикладний аспект. *Демографія та соціальна економіка*. 2016 р. № 3 URL : <https://dse.org.ua/archive/28/10.pdf>
3. Дикий О. В. Основні пріоритети та механізм стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів. *Ефективна економіка* № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=803>
4. Мішеніна Г. А., Кобушко Я. В. Моніторинг і оцінювання управлінської діяльності. *Сумський державний університет*. Суми 2022 р. С. 138.
5. Пакуліна А. А., Пакуліна Г. С. Раціоналізація інформаційних потоків і вдосконалення системи показників соціально-економічного моніторингу розвитку регіону. *Траєкторія науки. Електронний науковий журнал*. 2016 р. № 2. С. 257-274.
6. Пасічний М. Д. Механізм управління дефіцитом бюджету в умовах соціально економічних перетворень. *Економіка та держава*. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2011/15.pdf
7. Семенюк З. І. Механізм реалізації бюджетної стратегії соціально-економічного розвитку. *Бюджетна політика*. URL: http://npndfi.org.ua/docs/NP_11_01_053_uk.pdf
8. Цветаш Ю.О. Формування функцій фінансового контролінгу в системі моніторингу фінансів підприємства. *Серія економічні науки*. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/3/35.pdf
9. Шульц С. Л. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення. *Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України*. Серія “Проблеми регіонального розвитку” Львів, 2018 р. С. 205.
10. Акімова Л. М. Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу, систематизованих за окремими сферами її розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6. № 6-7. С. 5-13.

11. Акімова Л. М. Становлення системи економічної безпеки держави в Україні: сутність, рівні, складники. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2018. Вип. 1 (19). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/3.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/3.pdf)

12. Докієнко Л. М. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб./ Л. М. Докієнко, В. В. Клименко, Л. М. Акімова.– К.: Академвидав, 2011. 408 с.

13. Клименко В. В. Фінансовий ринок [текст]: навч. посіб. / за ред. Павлова В. І. [В. В. Клименко, Л. М. Акімова, Л. М. Докієнко]. К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 358 с.

14. Кара М. (2021). Competence Approach to the Development of Modern Public Administration: Theory and Practice of Implementation. International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021). 40-45. doi: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210320.008>.

References

1. Bondarenko, V.M. Kurei, O.A. Derdi, E.T. and Butusov, O.D. (2020), “Monitoring of a region’s competitiveness as a mechanism of a state regional policy implementation”, *Regionalna ekonomika*, vol. 2, available at: https://re.gov.ua/re202002/re202002_033_BondarenkoVM,KureyOA,DerdiET,ButusovOD.pdf (Accessed 05 May 2023).

2. Horemykina, Yu.V. (2016), “Monitoring and evaluation of the quality and efficiency of social services: applied aspect”, *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, vol. 3, available at: <https://dse.org.ua/arhchive/28/10.pdf> (Accessed 05 May 2023).

3. Dykyi, O.V (2011), “Main priorities and mechanism of strategic planning of social and economic development of regions”, *Efektivna ekonomika*, vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=803> (Accessed 05 May 2023).

4. Mishenina, H.A. and Kobushko, Ya.V. (2022), *Monitorynh i otsiniuvannia upravlinskoï diialnosti [Monitoring and evaluation of management activities]*, Sumskyi derzhavnyi universytet, Sumy, Ukraine.

5. Pakulina, A.A. and Pakulina H.S. (2016), “Rationalization of information flows and improvement of the system of indicators of socio-economic monitoring of the development of the region”, *Elektronnyi naukovyi zhurnal*, vol. 2, pp. 257-274.

6. Pasichnyi, M.D (2011), “The budget deficit management mechanism in the conditions of socio-economic transformations”, *Ekonomika ta derzhava*, available at: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2011/15.pdf (Accessed 05 May 2023).
7. Semeniuk, Z.I (2011), “The mechanism of implementation of the budgetary strategy of socio-economic development”, *Biudzhethna polityka*, available at: http://npndfi.org.ua/docs/NP_11_01_053_uk.pdf (Accessed 05 May 2023).
8. Tsvetash, Yu.O. (2016), “Formation of functions of financial controlling in the system of the monitoring of companies’s finances”, *Seriia ekonomichni nauky* available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/3/35.pdf (Accessed 05 May 2023).
9. Shults, S.L. (2018), *Mekhanizmy realizatsii rehionalnoi polityky: otsinka efektyvnosti ta napriamy udoskonalennia [Mechanisms of regional policy implementation: evaluation of effectiveness and directions for improvement]*, Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy. Seriiia “Problemy rehionalnoho rozvytku” Lviv, Ukraine.
10. Akimova, L.M. (2018), “Mechanisms of state management of economic security of Ukraine: analysis of influencing factors, systematized by separate spheres of its development”, *Aspects of public administration*, Vol. 6, No. 6–7, pp. 5–13.
11. Akimova, L.M. (2018), “Formation of the system of economic security of the state in Ukraine: essence, levels, components”, *Public administration: theory and practice*, Issue 1 (19), available at: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/3.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/3.pdf) (Accessed 05 May 2023).
12. Dokienko, L.M. Klymenko, V.V. and Akimova, L.M. (2011), *Investment management: training. Guide*, Akademvydav, Kyiv, Ukraine.
13. Klymenko, V.V. Akimova, L.M. and Dokienko, L.M. (2015), *Finansovij rynok [Financial Market]*, Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.
14. Karpa, M. (2021), “Competence Approach to the Development of Modern Public Administration: Theory and Practice of Implementation”, *International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021)*, pp. 40-45. doi: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210320.008>.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2023 р.